

فصلنامه علمی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری

سال ۱۱، شماره پیاپی ۴۱، تابستان ۱۳۹۹

شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

<http://jupm.miau.ac.ir>

مقاله پژوهشی

ارزیابی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر

اکرم خدای پور: دانشجوی دکتری معماری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

حسین ذبیحی: دانشیار معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

سید مجید مفیدی شمیرانی: استادیار معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. ایران

پذیرش: ۱۳۹۸/۹/۲۰

صص ۲۱۴-۱۹۷

دریافت: ۱۳۹۸/۷/۱۰

چکیده

بحران هویت یکی از مشکلات بنیادی در سیمای بصری شهرهای ایران بشمار می‌رود. علی‌رغم ساخت‌وسازهای متعدد در راستای توسعه شهری، همچنان منظر معماری شهرها فاقد شخصیتی منسجم، خوانا و واجد هویت می‌باشد. هویت منظر معماری به معنای مجموعه ویژگی‌هایی است که در طول زمان حضوری مداوم در تعریف سیمای معماری داشته و علاوه بر پاسخگویی به تغییرات و نیازهای جدید در امتداد تاریخ خود قرار گیرد. از آنجاکه پرداختن به ساختار معماری و شهرسازی نماهای معاصر جهت بازخوانی هویت، نیازمند اندیشه‌ای انتقادی بر مفاهیم و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر شکل‌گیری عناصر معماری و خاصه نماهای شهری است، می‌توان با شناخت مفاهیم تأثیرگذار و ساختاری، امکانی جهت احیای هویت بصری در سیمای منظر معماری نماهای معاصر را فراهم کرد. هدف پژوهش حاضر، شناخت این مؤلفه‌ها در راستای تبیین مفاهیمی است که ارتقاء هویت منظر معماری در نماها را به دنبال داشته باشد. جهت دستیابی به این عناصر، ابعاد سازنده هویت، منظر و نما باهدف دستیابی به معیارها و کیفیت‌های خلق‌کننده اثرگذار بر ارتقاء هویت منظر معماری نماهای معاصر بررسی شده است. روش تحقیق پژوهش ترکیبی از روش‌های توصیفی-تحلیلی و تطبیقی و با هدف ماهیت کاربردی است. اطلاعات موردنیاز از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و روش تحلیل داده‌های ثانویه (اسنادی) جهت گردآوری اطلاعات در بخش مبانی نظری و ادبیات مرتبط با تحقیق استفاده شده است. نتایج کلی پژوهش نشان می‌دهد؛ ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر در قالب مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی از بُعد معنایی و بصری، مؤلفه کالبدی مکان از بُعد عملکردی و بصری، ویژگی محیطی مکان از بعد اقلیمی و زیست‌محیطی و مؤلفه معنایی مکان از ابعاد تاریخی و فرهنگی قابل حصول می‌باشد که معیارها و کیفیت‌های خلق‌کننده توسط هر کدام از آن‌ها در قالب مدل مفهومی ارائه شده است. در پایان بر مبنای یافته‌های پژوهش پیشنهاداتی در راستای راهکارهای عملی ارتقاء کیفی منظر ارائه شده است.

واژگان کلیدی: هویت، منظر معماری، نما، معماری شهری.

مقدمه:

رشد شتابان با گسترش بی‌رویه کالبدی معماری در حوزه معماری شهری، به نحوی شکل گرفت که بسیاری از مجموعه‌های شهری توانستند خود را با این رشد بی‌رویه تطبیق دهند، در نتیجه سیمای بصری معماری شهرها که دربرگیرنده طیف وسیعی از نماهاست، از لحاظ توسعه، دچار اغتشاش بصری گردید. پیامد این رشد کالبدی سریع و شتابان، عدم نظارت بر ساخت و تغییرات اساسی در منظر نماها به صورت متنوعی از کالبد سیمای معماری بناها گردید. سیمای بصری نمای ساختمان‌ها در منظر معماری شهرها از مهم‌ترین عوامل سازنده هویت منظر می‌باشد (Gasemi, 2004: 110) منظر معماری در تعریف صحیح، نه مجموعه‌ای از نماها و پوسته بناهای شهر بلکه منظومه‌ای از همه عناصر محسوس و قابل درکی است که بر حواس انسان تأثیر می‌گذارد و توسط مخاطب تفسیر و درک می‌شوند و در قالب مقوله‌ای ادراکی، ذهنی و عینی که برآیند اطلاعاتی حاصل از بناهاست، به سیمای منظر معماری شهر هویت می‌بخشد (mansouri, 121: 2004). راهبرد طراحی در راستای ایجاد هویت و ارتقاء منظر برای نماهای معماری و احترام به شهروند در ایجاد حس هویت فرهنگی و تعلق به مکان که به عنوان یک شاخصه بسیار مهم، تأثیر زیادی بر کالبدی نماها دارد (Council of Europe, 2000: 78) که در طراحی منظر معماری می‌تواند راهنمای دگرگونی‌های سیمای معماری نماهای معاصر باشد، ارائه چارچوبی مشخص دربردارنده مؤلفه‌های طراحی که مناسب ارزش‌ها و ظاهر جامعه باشد، اهمیت پیدا می‌کند. همچنین با توجه به وضعیت نابسامان نماها در معماری شهری، شناخت مؤلفه‌های تأثیرگذار بر منظر معماری و متعاقباً هویت بخشی و ارائه شیوه‌ای از معماری که مناسب جامعه در حال تغییر ایران باشد، از مهم‌ترین مسائل پیش رو در برابر طراحان است که ضرورت مطالعه در این زمینه را ایجاد می‌کند. ارتقاء هویت منظر معماری نماهای معاصر نیازمند شناخت مفاهیمی است که سیمای معماری شهر را به عنوان بخش کالبدی آن، در کنار ابعاد فرهنگی و نیازهای کارکردی مدنظر قرار دهد تا معنای سیمای منظر ارتقاء پیدا کند. در این راستا پژوهش حاضر می‌کوشد با توجه به تأثیر سیمای بصری نماهای معماری بر هویت یک شهر، چارچوبی مفهومی برای نماها به صورت کلیتی هماهنگ را ارائه دهد با توجه به اهمیت نما در منظر معماری و از آنجایی که نما در حوزه معماری بخشی از هویت حقوقی و عمومی شهروندان را در برمی‌گیرد و با توجه به وضعیت نابسامان نماهای معاصر در منظر معماری شهرها، شناخت مفاهیم، مؤلفه‌ها و عناصری که هویت بخشی سیمای منظر معماری نماهای معاصر را به دنبال دارند، از اهداف این پژوهش می‌باشد. با توجه به مطالعات مقدماتی و مسئله تحقیق مهم‌ترین سؤالات تحقیق عبارتند از:

- چه عناصری در منظر معماری نماها بایستی مشهود باشد تا واجد هویت قلمداد شود؟
- مؤلفه‌های عینی و ذهنی مؤثر در منظر نماهای معاصر که موجب خلق هویت می‌شود، کدامند؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

هویت: واژه «هویت» در فرهنگ معین: آنچه موجب شناسایی شخص باشد و باعث تمایز یک فرد از فرد دیگری باشد تعریف شده است (Moein, 1984: 1246). هویت، بخشی از شخصیت وجودی هر انسان هست که هویت فردی او را می‌سازد؛ مکانی هست که خود را با آن می‌شناسد و به دیگران می‌شناسد. در واقع میان فرد و مکان رابطه‌ای عمیق‌تر از صرف بودن یا تجربه کردن آن برقرار است (Rezazadeh, 2007: 117). «هویت حاصل توافق میان فرد و پدیده‌ی مورد ارزیابی است. بر این مبنا، هویت مفهومی نسبی است که یکسر آن به انسان برمی‌گردد و یکسر دیگرش در محیط تعریف می‌شود» (Gasemi, 2004: 110). بر این اساس بخشی از شخصیت وجودی هر انسان که هویت فردی او را می‌سازد، مکانی است که خود را با آن شناخته و به دیگران می‌شناسد. در رابطه با مطالعه هویت در محیط، هویت به معنای احساس تعلق با محیط در نظر گرفته شده و معیارهایی چون احساس امنیت، خاطره‌انگیزی، حس تعلق و وابستگی به منظور ارزیابی هویت تدوین و بکار رفته‌اند (Danesh pour et al, 2013: 46).

منظر: برای تعریف مفهوم «منظر»، واژه‌های چشم‌انداز و دورنما به عنوان معادل‌های منظر در فارسی به کار برده شده که با تعریف عامیانه آن سازگار است. معنای «نگاه حکیمانه» در لغت منظر، آن را بر واژه چشم‌انداز برتری می‌دهد؛ منظر نه فقط آنچه دیده می‌شود و هست، بلکه محصول درک و تجربه فرد از فضا است (mansouri, 2004: 79). منظر به مفهوم ناحیه‌ای است که توسط مردم درک می‌شود، منطقه‌ای که ویژگی‌های آن ناشی از تعامل مؤلفه‌های انسانی و طبیعی است و طبیعت، مناطق شهری، روستایی و حومه‌های شهری را در بر می‌گیرد. این مطلب می‌تواند شامل مناظری که باید تحت حمایت یا باز زنده سازی و مراقبت قرار گیرند، مناظر عادی و روزمره و حتی مناظری که چهره‌ای نه‌چندان مطلوب دارند، نیز شود (Council of Europe, 2000: 49). از تعاریف فوق می‌توان استنباط کرد که منظر می‌تواند به عنوان یک ساختار پایدار از احساس مکان و خاطرات ماندگار در ذهن دیده شود.

نما: در تعریف واژه «نما» می‌توان گفت، در ساختمان‌سازی به سوی بیرونی یک ساختمان نما گفته می‌شود. در فرهنگ فارسی معین تعریف نما را قسمت خارجی ساختمان تعریف می‌کند (Moein, 1984: 769). در «فرهنگ عمید»: (اسم مصدر)، عربی: «نماء» به معنی افزون شدن؛ افزایش یافتن، صورت و ظاهر چیزی، قسمت خارجی ساختمان می‌باشد (Amid, 1992: 623) نما در لغت‌نامه دهخدا به معنای صورت ظاهری هر چیزی است و آنچه در معرض دید و برابر چشم است یا آنچه از برون سوی دیده می‌شود. نما گذشته از آنکه یک پدیده اجتماعی محسوب می‌شود، دارای فرم و تصویری مشخص است، به همین جهت مانند هر تصویر دیگر دارای پیام و تأثیر بصری است و طبیعتاً تأثیر و ادراک بصری نماها حائز اهمیت است (Pakzad, 2006: 65). جهت دستیابی به مفاهیم تحت نفوذ پژوهش، برخی مطالعات انجام شده در حوزه مدنظر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

پژوهش انجام شده توسط بهرام عبدالله خان گرجی (۱۳۸۳)، تحت عنوان نظریات و تجارب جهانی در زمینه نظارت بر طراحی ظاهر بنا و نماهای معماری برای مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی وزارت مسکن و شهرسازی با رویکردی مدیریتی به بحث منظر معماری نماها به صورت رویکرد سنتی، اروپایی مدرن و آمریکایی مورد مقایسه تطبیقی قرار گرفته است و در نهایت یک چارچوب حقوقی را برای ساماندهی سیما و منظر معماری شهری و نظارت و طراحی ساختمان‌ها در ایران در راستای حقوق عمومی، حقوق مالکیت فردی و حقوق فردی همسایگان توجه شده است. پژوهش انجام شده توسط راضیه رضازاده (تهیه شده در سال ۱۳۸۶) با عنوان اصول و معیارهای ساماندهی و ضوابط و مقررات سیمای شهری در مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری که در این تحقیق برخی از اصول مهم و البته کلیدی تأثیرگذار در سیمای معماری و نماهای شهری داده شده است. طرح‌های تهیه شده توسط سازمان نوسازی شهر تهران (معاونت طرح توسعه در حدود سال ۱۳۸۵) با عنوان طرح منظر شهری برای برخی از نواحی و محلات تهران که در آن منظر معماری به عنوان پایگاه نظری برای ساماندهی برخی از محلات فرسوده شهری مورد استفاده قرار گرفته است. در این طرح سه هدف عمده در منظر معماری نماها شامل اهداف عملکردی، زیباشناختی و هویت بخشی، مبنای تحقیق می‌باشد. برنامه راهبردی طراحی و مدیریت منظر شهری تهران توسط مهندسان مشاور نقش پیراوش برای شهرداری تهران (حوزه معاونت شهرسازی و معماری) تهیه شده است. در این طرح مدیریت جامع منظر معماری به عنوان تجلی منظر خارجی مورد بررسی قرار گرفته است.

- پژوهش انجام شده توسط امیرسعید محمودی (۱۳۸۵) تحت عنوان تبیین عوامل مؤثر در ساماندهی سیمای منظر معماری تدوین و پیش‌نویس ضوابط هماهنگ‌سازی سیمای منظر معماری در شهرهای دو منطقه کویری و خزری از شش منطقه اقلیمی کشور که برای مرکز مطالعات و تحقیقات وزارت مسکن و شهرسازی صورت گرفته است. لینچ در سال ۱۹۶۱ مفهوم تصور ذهنی شهر با انتشار کتابی با عنوان سیمای ذهنی شهر ارائه نمود. لینچ در این کتاب ابعاد ذهنی منظر شهری را مطرح کرد (لینچ، ۱۳۷۳) و سه عامل ادراکی، کلیدی و عملکردی را در منظر معماری شهری با اهمیت می‌داند (Rezazadeh, 2007: 26). وی برای مطالعه تصویر ذهنی شهر، هر محیط شهری را شامل سه جز می‌داند: هویت، ساختار و معنی. حمید ماجدی (۱۳۸۵) در تحقیقی با تحت عنوان بررسی شهرهای جدید از دیدگاه زیبایی‌شناسی و هویت شهری در ارتباط با هویت شهری در شهر هشتگرد، مطالعاتی در ارتباط با ناسازگاری اجزای کلیدی، دلایل بی‌هویتی منظر شهر و بررسی پدیده هویت شهری به صورت چند جانبه پرداخته است. مصطفی بهزادفر (۱۳۸۷) در کتابی با عنوان هویت شهر (نگاهی به هویت شهر تهران) به بررسی عوامل و شاخص‌های مؤثر بر هویت شهری و معرفی اصول آن می‌پردازد و این شاخص‌ها و اصول را در نمونه موردی خود بررسی می‌نماید.

در تحقیقات انجام گرفته اهدافی چون منظر معماری نما با رویکرد گذشته و حال و حقوق شهروندی، اهداف عملکردی، زیبایی‌شناختی و هویت بخشی و توجه به عوامل محیطی و اقلیمی که در سیمای منظر معماری تأثیرگذار هستند، بررسی شده ولی این تحقیقات به صورت کلی و یا اصول و ضابطه بخشی و نسبی با توجه به شرایط منطقه مورد مطالعه بوده و در راستای یک مدل کلی و قابل تسری مورد ارزیابی و سازماندهی واقع نشده‌اند. ضعف منابع در رابطه با راهبرد تأثیرات فرهنگی و اصول منسجم در ابعاد طراحی در نماهای معماری با توجه به زمینه شهری از عواملی هستند که می‌توانند مورد مطالعه قرار گیرند و یک مدل مفهومی را تعریف کنند که نقش هویت بخشی در معماری منظر نماهای معاصر باشد. در بخش هماهنگی نماهای معاصر نیز بیشتر به اصول کلی طراحی این نوع بناها و تعریف ضوابطی که بیشتر با بُعد کلیدی فضا در ارتباط است، پرداخته شده است و در بسیاری موارد سلیقه فردی طراح از مهم‌ترین مسئله طراحی می‌باشد. در مورد انطباق این نوع بناها با زمینه فرهنگی، ارتباط نماها با زمینه طراحی، تأثیرات بصری و عواملی که کلیت منسجم در ابعاد مختلف می‌انجامد، اهمیت اندکی داده شده است که پژوهش در این زمینه می‌تواند نوآوری در انجام پژوهش را به انجام رساند. بر این اساس در ادامه در راستای ارزیابی دقیق‌تر ابعاد پژوهش، سه متغیر (هویت، منظر و نما) به‌عنوان عناصر ساختاری پژوهش جهت دستیابی به متغیرهای عینی و ذهنی خلق‌کننده هویت در منظر معماری نماها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بررسی مؤلفه‌های ساختاری پژوهش:

جهت مشخص‌شده ابعاد مختلف پژوهش، واژگان کلیدی موضوع پژوهش مورد واکاوی و کنکاش قرار می‌گیرند، این بررسی جهت دستیابی بهتر به ابعاد مختلف پژوهش و در قالب شاخصه، مؤلفه و معیارهای سازنده هر بخش موردبررسی قرار گرفته‌اند. جهت دستیابی به ابعاد مختلف موضوع از منابع متعددی استفاده شده که جهت مختصرسازی، یافته‌های پژوهش در قالب جدول ارائه شده است.

شناخت مؤلفه‌های سازنده هویت: لایه‌های مختلف سازنده هویت شهری که وابسته به حیطه ادراک فردی و تأثیر عوامل مختلف ارتباط با نما، به‌صورت شاخص‌تر نمود داشته است و به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌های سازنده هویت در منظر نماهای شهری می‌تواند مطرح باشد، دربرگیرنده مؤلفه‌های کالبدی، تاریخی-مذهبی، اجتماعی و فرهنگی است. جهت دستیابی به ابعاد دقیق‌تر موضوع، با شناسایی ویژگی‌های هر بخش می‌توان به ابعاد ساختاری هویت دست یافت. در این راستا پس از مطالعات انجام‌شده شاخصه، مؤلفه‌ها و معیارهای مرتبط با هر کدام از ابعاد دربردارنده هویت به دست آمد. آنچه در رابطه با این مؤلفه‌ها می‌توان عنوان نمود، این است که برخی از آن‌ها را می‌توان در بیش از یک عنوان مطرح کرد که ویژگی‌های بیشتر آن در قالب معیار، بیان شده است. (جدول ۱) جمع‌بندی کلی مفاهیم مورد نظر را ارائه می‌دهد:

جدول ۱- شناخت مؤلفه‌های سازنده هویت

مؤلفه‌های کالبدی سازنده هویت		
معیار	مؤلفه	شاخصه
جهت و چگونگی استقرار نماها نسبت به هم	مورفولوژی و ساختارشناسی در ارتباط با نما (armanshahr, 1993: 3)	بوم و اقلیم
فرم، چشم‌انداز، منظر، پیوستگی و ریتم نما، سازگاری/همگنی، سازگاری با زمینه کالبدی، وسعت/فراخی، کیفیت/ارزش	عناصر تغییرناپذیر، ماندگار و ارزشمند سایت و درک ارزش‌های زمینه و تداوم آن در آینده (Yazdani & Merovati, ۲۰۱۳: ۶۷)	زمینه‌گرایی
یکپارچگی (هماهنگی نما با محیط احاطه‌کننده، ریتم و مقیاس) شکل، رنگ و فرم	ارزش، لذت و تعجب (Lynch, 2009: 257)	زیبایی‌شناسی
ایمنی و امنیت در محیط، سازگاری، بقاء و پایداری	سرزندگی بیولوژیکی (زیست‌شناختی)، (گل‌کار، ۱۳۸۰: ۹۰)	سرزندگی
تنوع فعالیت‌ها	همزیستی فعالیت‌ها در قلمرو مکانی تعریف‌شده (Bentley et al, 1985: 92)	انعطاف‌پذیری
حس تعلق به مکان و هویت	نما عامل ایجادکننده حس تعلق و هویت (Bentley et al, 1985: 23)	غناى حسى
مقیاس، تناسب بصری	طراحی نما با توجه به کاهش فضاهای ناامن (Tavassoli, 1997: 89)	تناسبات بصری
انطباق فرم بنا با عملکرد آن، ایمنی و امنیت	رابطه بین فرم و عملکرد و معنی (Tavassoli, 1996: 181)	عملکرد
نظم نما: (توازن، تقارن، تکرار و چارچوب ساختاری)	کیفیت بصری (Golkar, 2000: 22)	دید و منظر
وحدت نما: تکرار سبک، الگوهای اصلی و نقوش مشترک در معماری الگوی روزنه، رفتار ورودی‌ها، عرض نماها، مصالح محبوبیت بصری نما		
نمادین‌سازی: خوانایی (افزایش مقیاس، گونه متضاد، جزئیات فراوان، کیفیت بالای مصالح)		
تمامیت نما: ظاهر بنا بیان‌کننده اهداف و عملکرد آن		
جزئیات: غناى بصرى و زیبایی و ظرافت نما، جذابیت و پیچیدگی، زیبایی ظرافت		

ادامه جدول (۱)

عوامل ماندگاری نما: مقیاس‌های مختلف، تکرار، تناوب، شکل خوب، تقارن موضعی، انسجام، ابهام عمیق، تضاد، درجه‌بندی، ناهمگونی، پژواک، فضاهای خالی، سادگی و آرامش درونی، جدایی‌ناپذیری، مراکز نیرومند	معنی (Alexander, ۲۰۱۳: ۴۵۷)	ماندگاری
خوانایی نما (راه، لبه، گره، نشانه، محله)	قابل‌درک شدن یک نما یا یک مکان (Lynch, 2009: 23)	خوانایی
مؤلفه‌های تاریخی، مذهبی سازنده‌ی هویت		
استمرار پیام‌های گذشته، حفظ ارزش‌های موجود در بافت و کاربرد آن‌ها در طرح‌های جدید	ارزش زیبایی‌شناختی ساختمان‌های قدیمی (armanshahr a, 1993: 12)	زمینه‌گرایی
مؤلفه‌های اجتماعی سازنده‌ی هویت		
توانایی تطبیق نما با زمینه	ارضاء احساسات مردم نسبت به معماری و شهر در اثر گذشت تاریخ و تجربه (Hoa, ۲۰۰۴: ۴۵)	تاریخ (کالبد دارای تجربه)
حس مکان (ادراک وجهت یابی در فضا)، معنا و خاطره مکان، شناسایی مکان: حس تعلق انسان به مکان و حس مالکیت مکان، تعلق، احترام، توجه به مکان (حس مالکیت مکان، تعلق، احترام)	برقراری دوسویه میان محیط و انسان (Lynch, 1994: 231)	غناى حسى (محیط و انسان)
مؤلفه‌های فرهنگی سازنده‌ی هویت		
تناسب نما با زمینه گشاده‌رویی، بی‌ریایی، حس اطمینان و احترام، حس مکان	تناسب نما با زمینه گشاده‌رویی، بی‌ریایی، حس اطمینان و احترام، حس مکان (armanshahr b, 1993: 14)	تناسب نما با زمینه گشاده‌رویی، حس اطمینان، حس مکان

Source: (Authors Studies, 2020).

بررسی مؤلفه‌های سازنده‌ی منظر معماری:

عوامل تأثیرگذار و خلق‌کننده‌ی منظر مطلوب شهری را می‌توان در قالب مؤلفه‌های عملکردی، زیبایی‌شناسی، تاریخی، کالبدی و مؤلفه‌های ادراکی منظر تعریف کرد. در (جدول ۲) هرکدام از مؤلفه‌های مطرح شده، در ارتباط با تأثیر بر منظر معماری مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۲- شناخت و بررسی مؤلفه‌های سازنده‌ی منظر

مؤلفه‌های عملکردی مؤثر بر کیفیت مطلوب منظر معماری		
معیار	مؤلفه	شاخصه
علائم و نشانه‌های مناسب مکان‌یابی جهت ارتقاء عملکرد محیط	ارتقاء عملکردی منظر با توجه به نشانه‌شناسی درست در طراحی نما برای ایجاد خوانایی (Rezazadeh, 2007: 49)	نشانه‌شناسی
ایجاد حس تعلق و خوانایی از طریق نشانه‌ی بصری	توجه به فعالیت‌های جاری در یک خیابان جهت ایجاد شناسنامه‌ی عملکردی (Rezazadeh, 2007: 87)	عملکردی
توجه به جنبه‌های بصری نما و متناسب بودن با عملکردشان		
وجود سلسله‌مراتب دسترسی در عین عدم توجه به تداخل کاربری‌ها	توجه به نیازهای انسان جهت سهولت به فضاهای شهری (Bentley et al, 1985: 45)	نفوذپذیری
سلسله‌مراتب و احترام به حریم‌ها، کیفیت نفوذپذیری فضاهای مجاور، ایجاد فضاهای مکث در پیاده‌روها		
نمادگرایی فرهنگی	توجه به ارزش‌ها برگرفته از فرهنگ میانی بومی در طراحی نما و منظر معماری (Coleman, ۱۹۸۷: ۶۷)	بوم‌گرایی
سلسله‌مراتب دسترسی	هم‌جواری عملکردهای همخوان و مناسب جهت جلوگیری از آلودگی صوتی و بصری (Coleman, ۱۹۸۷: ۲۱۴)	کنترل صوتی و بصری
استفاده مناسب از رنگ	گرفتن ابعاد مادی و معنایی رنگ در نما	رنگ

ادامه جدول ۲

مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی مؤثر بر منظر معماری		
قانون	وضع قوانین متناسب با شرایط مناطق شهری در ایجاد نظم در جداره‌های شهری (Alexander, ۱۹۷۰: ۳۴)	هماهنگی نما، نظم نماها
زیبایی‌شناسی	هم‌جواری بناها با عملکردهای متناسب و توجه به اصول زیبایی‌شناسی کلاسیک در ترکیب نماها (Lynch, 2009: 231)	خط آسمان، نیم‌رخ شهر در مقابل آسمان
		اتصال بنا به جداره شهری و نحوه اتصال آن به زمین (سلسله‌مراتب و حریم در طراحی شهر)
		وزن، وحدت، تنوع، تباین فضایی، وجود سلسله‌مراتب فضایی، نظم، تنوع، پیچیدگی و کیفیات هنری نظیر ترکیب و ریتم همگونی جهت ایجاد هویت در منظر
طبیعت	توجه به حضور طبیعت در جداره‌ها و بام بنا و توجه به مصالح طبیعی (Punte & Carmona, 1997: 129)	پوشش‌های گیاهی در بدنه‌های خیابان برای ایجاد طراوت و نشاط در محیط شهری
بوم و اقلیم	بهره‌گیری از مصالح بومی و مفاهیم اقلیمی (ochieng and zhiyi bao, 2009:23)	حس تعلق و القای زیبایی معنوی در کنار زیبایی مادی توجه به ارزش‌های بومی و فرهنگی در طراحی نما و منظر
بررسی مؤلفه‌های معنایی مؤثر بر هویت مطلوب منظر معماری		
تاریخ	حس تعلق به مکان (Bentley et al, 1985:165)	تداوم تاریخی، سلسله‌مراتب، عدم تقلیدی بودن و پرهیز از فرم‌های قدیمی تحت عنوان تاریخ‌گرایی، حس این‌همانی فضا
	احترام به تاریخ و فرهنگ مردم در طراحی منظر (Mahmoudi, ۲۰۰۶: ۵۶)	استفاده از ارزش‌های تاریخی و بومی در طراحی منظر به‌جای سعی بر استفاده از سبک‌های تقلیدی
فرهنگ	شناسایی و احترام مؤلفه‌های فرهنگی و توجه به آن در طراحی نما (Behzadfar, ۲۰۰۸: ۶۷)	تناسب فضا با ارزش‌های فرهنگی ویژگی‌های انسان
فرهنگ	توجه به مؤلفه‌های معنادهی در شکل‌دهی به نماهای شهری با توجه به ایدئولوژی حاکم بر جامعه (همان، ۶۹)	معنا دهی عاطفی - احساسی - فرهنگی - تاریخی نما
معنا	کثرت با خود و وحدت با دیگر اجزاء (Lynch, 1994: 78)	پیوستگی اجزاء در کل هدفمند و نظم و وحدت کمال‌یافته
	ارزش‌های زیبایی‌شناسی حسی، نمادین و شکلی (the same:75)	غناي حسی
	نمادپردازی و تأثیر دادن ناخودآگاه جمعی در فضای شهری	حس مکان، خاطره جمعی و حس تعلق
مؤلفه‌های کالبدی مؤثر بر منظر معماری		
خوانایی	قابل‌درک بودن نما و وجود نشانه‌های آشنا در منظر (Bentley et al, 1985:189)	تشخیص آسان فرم کالبدی، مصالح، رنگ و عناصر طراحی، حس تعلق و ارتباط با منظر
معنا	درگیری حس‌های مختلف در بعد بصری و غیربصری (the same:191)	غناي حسی
کیفیت مکان	پیوند فهم و احساس فرد با زمینه معنایی محیط (Falahat, 2003: 69)	حس مکان
تاریخ	وضوح و پیوند بین عناصر و اجزاء با سایر رویدادها و مکان‌ها در یک تجلی مجسم ذهنی از مکان و زمان (the same:28)	خاطره‌انگیزی
مؤلفه‌های کالبدی مؤثر بر منظر معماری		
کیفیت بصری	مصالح (Coleman, ۱۹۸۷: ۲۴۷)	تأثیر بر رنگ و بافت، جذابیت بصری، ارتباط نما با ساختمان‌های اطراف خود، عمق و استحکام بصری از طریق ایجاد سایه، اندازه و تناسب و نحوه ارتباط سطوح از طریق مصالح، ایجاد حس وحدت در منظر معماری، کمک به الحاقات بصری در توسعه بنا
	تناسبات (Pakzad, ۲۰۰۶: ۶۲)	ارتباط میان قسمت‌های مختلف یک بنا و ارتباط یک قسمت و کل واحد، هماهنگی با بافت، ارتباط بین قسمت‌های پرو خالی در نما، نحوه سازمان‌دهی درها و پنجره‌ها در نما و ارتباط میان عناصر توپر

ادامه جدول (۲)

عنصر نظم‌دهنده به بنا به‌وسیله تقسیمات نما	ریتم (the same:67)
خط آسمان و خط کف	خطوط پیکره (the same:78)
ایجاد غنای بصری و زیبایی و ظرافت	جزئیات نما (the same:89)

Source: (Authors Studies, 2020).

بررسی مؤلفه‌های سازنده نمای مطلوب:

ابعاد موردتوجه در بررسی مصادیق و مقیاس‌های مورد عمل طراحی شهری در ارتباط با نماهای شهری مشتمل بر ابعاد زیبایی‌شناسی، عملکردی، زیست‌محیطی و هویتی - ادراکی است (Golkar, 2000: 114) که در ادامه مفهوم عملکردی و رویکردهای زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی به دلیل تأکید بر شناسایی شاخص‌های زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی نمای مطلوب از دید ناظران موردتوجه قرار می‌گیرد. (جدول ۳).

جدول ۳- شناخت و بررسی مؤلفه‌های سازنده نما

مؤلفه‌های عملکردی مؤثر بر نماهای معماری		
شاخصه	مؤلفه	معیار
قانون	ایجاد قانون (Lynch, 2009:131)	مدیریت شهری، نظارت و مراقبت، امنیت، پاکیزگی و ایمنی
تنوع	تنوع فعالیت‌ها (Bentley et al, 1985:67) و کاربری‌ها (Chen et al, 2009: 56)	تنوع و غنای کاربری‌ها، تنوع فعالیت‌ها
عملکردی	سهولت دسترسی به فضا (Bentley et al, 1985:115)	نفوذپذیری فیزیکی، استخوان‌بندی فضایی، ساختار دسترسی و ارتباط، حفظ تسلسل حرکت، طراحی برای پیاده راحتی حرکت پیاده و تحرک عمومی
	ارتباط (Lynch, 2009: 47)	
مؤلفه‌های تجربی، زیبایی‌شناختی مؤثر بر نماهای معماری		
سرزندگی	ایجاد زندگی جمعی باکیفیت (Lynch, 2009: 68)	سرزندگی اجتماعی، امکان زندگی اجتماعی، فضاهای همگانی فضاهای خاص
تاریخ	ارتباط با گذشته (Violich, 1983:23)	تحکیم و پیوند با گذشته (به گوش رسیدن آوای گذشته) توجه به بافت و شاخصه‌های قابل‌رؤیت، قرائت‌پذیری محیط، حفاظت شهری و مرمت، اصالت و معنی
نفوذپذیری	امتزاج فضا (درون و بیرون) (Alexander, 1970: 24)	نفوذپذیری بصری
تنوع‌پذیری	تنوع‌پذیری فرم‌ها (Violich, 1983:25)	فرم‌های متباین شهری، آزادی انتخاب، نشانه، علائم و چراغ
کیفیت بصری	سازگاری بصری نماها (Bentley et al, 1985:80)	خوانایی و هویت، مصالح نما، تزئینات
انعطاف‌پذیری	فضاهای انعطاف‌پذیر (Chen et al, 2009: 71)	انعطاف‌پذیری وهم زیستی کاربرهای مختلف
غنای حسی	توجه به مکان پیش از ساختمان‌ها (Michael, Southwestern, 1989: 45)	حس مکان، غنای حسی، غنای بصری، غنای فعالیت‌ها
تناسبات بصری	توجه به مقیاس انسانی (پیاده) (Nelessen, 1994: 48) تناسب بصری و جذابیت (Goodey, 1993:45)	مقیاس انسانی و فشرده‌سازی بافت، سلسله‌مراتب مقیاس (ارتفاع)، مقیاس (توده) تداوم و محصوریت، نظم (انسجام، وضوح، پیوستگی)، هارمونی
معنا	هویت (Greene and Oliviere, 1989: 38)	وحدت، شخصیت، کانون، ارتباط طرح‌ها با جهان معاصر استفاده از واژگان معمارانه، تداعی معانی فرهنگی

ادامه جدول ۳

دید و منظر	دید و منظر (Michael, Southwestern, 1989: 59)	کنترل محورهای دید و پرسپکتیو، منظر طبیعی زمین، تمرکز
مؤلفه‌های زیست‌محیطی مؤثر بر نماهای معماری		
طبیعت	توجه و استفاده از بستر طبیعی محیط (Haughton and Hunter, 1994: 49) مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی (soroushnia et al, 2019:151)	منظر طبیعی زمین ساختمان پایدار
اقلیم	پاسخگویی به اقلیم (Punter and Carmona, 1997: 56)	آسایش اقلیمی پیاده‌ها حداقل رساندن آلودگی، مصرف انرژی ترجمه پیوندهای بومی-منطقه ای
	پشتیبانی از اکوسیستم‌ها (Bentley et al, 1985:79)	
	ارتباط با بستر طبیعی محیط (Violich, 1983:51)	

Source: (Authors Studies, 2020).

مواد و روش تحقیق:

با توجه به ماهیت و اهداف موضوع، روش پژوهش مطالعه حاضر، ترکیبی از روش‌های توصیفی-تحلیلی و تطبیقی و با هدف ماهیت کاربردی است. اطلاعات موردنیاز از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و روش تحلیل داده‌های ثانویه (اسنادی) جهت گردآوری اطلاعات در بخش مبانی نظری و ادبیات مرتبط با تحقیق استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر منظر معماری نماهای شهری می‌باشد. جهت پاسخگویی به سؤالات پژوهش مبانی بر دستیابی به عناصر واجد هویت نما و مؤلفه‌های عینی و ذهنی مؤثر در منظر معماری نما، از طریق مبانی نظری پژوهش به بررسی عناصر ساختاری پژوهش (هویت، منظر و نما) پرداخته شده است و در گام بعدی با تطبیق مفاهیم مطرح‌شده با یکدیگر، کیفیت‌هایی که این معیارها را تدقیق کرده و مفاهیم کاربردی آن‌ها را نشان می‌دهد بررسی می‌شود، جهت دستیابی به داده‌های تحلیلی در ارزیابی و تطبیق ویژگی‌های به‌دست‌آمده، از نمودار کانکتوگرام^۱ استفاده شده است. در این روش از طریق نگاهت ویژگی‌های به‌دست‌آمده در نمودار و ارزیابی این ویژگی‌ها بر مبنای مشابهت‌ها و ارتباطات با یکدیگر، ویژگی‌هایی که تأثیر بیشتری باهم دارند به دست می‌آید، از ویژگی‌های مثبت این روند، نمایش ارتباط ویژگی‌های موردنظر بر روی صفحه که درنهایت تولید یک نقشه ذهنی می‌نماید و ارتباط بین مؤلفه‌ها به صورت شفاف‌تر حاصل می‌شود. این روش بر پایه تصحیح روش‌های به دست آورده تصاویر، نمایش تحلیل، تجسم و تفسیر داده‌های پژوهش می‌باشد. در ادامه جهت دستیابی دقیق‌تر به میزان تأثیرگذاری هر کدام از ویژگی‌ها از معیارهای موردسنجش از سیستم امتیازدهی استفاده شده است. سیستم امتیازدهی گویه‌ها بر اساس ادبیات جهانی زیست‌پذیری^۲ است، بدین معنی که برای هر مؤلفه امتیازی ۱ تا ۱۰۰ در ۳ سطح ضعیف (۲۰-۴۹ درصد امتیاز)، خوب (۵۰-۷۹ درصد امتیاز) و بسیار خوب (۱۰۰-۸۰ درصد امتیاز) در نظر گرفته شده است. بدین ترتیب امتیازدهی به معیارها، از کمتر به بیشتر به ترتیب ۳، ۵ و ۷ می‌باشد. امتیاز ۳ کمترین میزان اعتبار معیار در ویژگی بررسی شده و شماره ۷ بیشترین میزان اعتبار هر معیار می‌باشد. در ادامه از طریق مجموع امتیازات هر معیار در هر یک از مفاهیم، درجه اهمیت معیار بررسی شده به صورت تجمیعی در کلیه مؤلفه‌ها به دست می‌آید و درنهایت مدل مفهومی و تبیین اصول سازنده ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر با اعتبارسنجی میزان اهمیت هر کدام از ویژگی‌ها به دست می‌آید.

بحث و یافته‌ها تحقیق:

در مطالعاتی که در رابطه با هویت، منظر و نما انجام شد، ویژگی‌های هر بخش در قالب شاخصه، مؤلفه و معیار به دست آمد. با توجه به اینکه معیارهای به‌دست‌آمده از هر بخش، کیفیت مؤلفه‌های مربوطه را تعریف می‌کند و مفاهیم کاربردی آن را نشان می‌دهد، جهت دستیابی به عوامل موردنظر، شاخصه‌های مشترک در مؤلفه‌های هویت، منظر و نما با یکدیگر مورد مقایسه تطبیقی و تجمیعی قرار گرفته و از طریق استدلال منطقی ارتباط بین مؤلفه‌ها استنتاج و معیارهای مؤثر موردنظر به دست آمد (شکل ۱ و جدول ۴).

^۱. Connectogram

^۲. سیستم BREEAM پیشرو در امتیاز دهی زیست محیطی ساختمان بوده که در انگلستان در سال ۱۹۹۰ تدوین و توسعه یافته است.

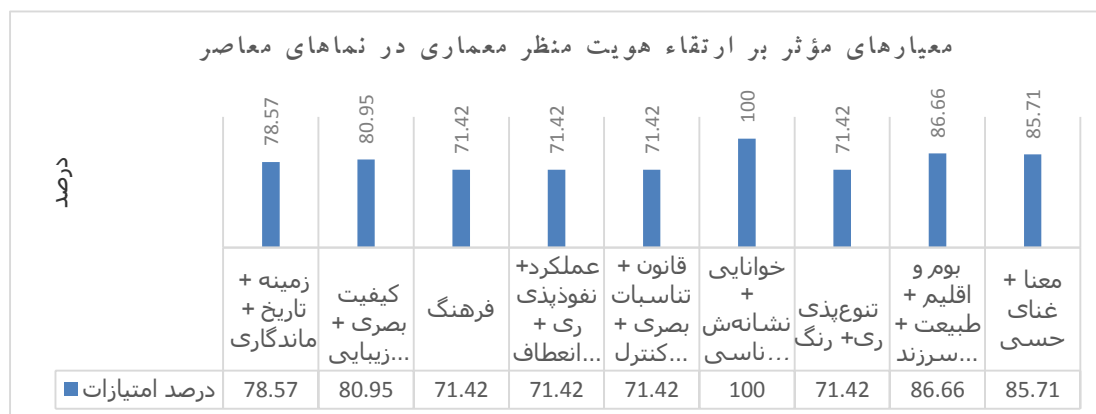
جدول ۴- معیارهای مؤثر بر ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر

شاخصه‌های هم پوشاننده	معیارهای مؤثر	وزن	کیفیات خلق شده	تأثیر
مادگاری + تاریخ + زمینه + زیبایی	پرهیز استفاده از فرم‌های قدیمی تحت عنوان تاریخ‌گرایی و عدم استفاده از سبک‌های تقلیدی	۳	خاطره‌انگیزی اصالت و معنی نما تحکیم و پیوند با گذشته	۸۷٫۸۷٪
	استفاده از ارزش‌های تاریخی موجود در بافت و کاربرد آن‌ها در طرح‌های جدید	۵		
	قرائت پذیری محیط از طریق اعمال معنا در نما	۷		
	عوامل کالبدی مؤثر: مقیاس‌های مختلف، تکرار، تناوب، شکل خوب، تقارن موضعی، انسجام، ایهام عمیق، تضاد، درجه‌بندی، ناهمگونی، پژواک، فضاهای خالی، سادگی و آرامش درونی، جدایی‌ناپذیری، مراکز نیرومند دوام و برقراری	۷		
کیفیت بصری + زیبایی‌شناسی	نحوه سازمان‌دهی درها و پنجره‌ها در نما	۵	ایجاد غنای بصری زیبایی و ظرافت در طراحی ایجاد حریم و سلسله‌مراتب طراحی و خلق هویت در منظر	۵۶٫۰۷٪
	ارتباط بین قسمت‌های پرو خالی نما	۵		
	هماهنگی میان نما و محیط احاطه‌کننده و بافت پیرامون	۷		
	توجه به خط آسمان، نحوه اتصال بنا به زمین و نمای مجاور و نیم‌رخ شهر در مقابل آسمان	۵		
	توجه به رنگ، بافت، مصالح و سایه	۵	رنگ: جذابیت بصری بافت و سایه: عمق و استحکام بصری مصالح: تناسب حاصل از نحوه ارتباط سطوح: ایجاد وحدت در نما	
	عوامل کالبدی مؤثر: وزن، وحدت، تنوع، تباین، نظم، پیچیدگی، سلسله‌مراتب، ریتم و همگونی	۷		
فرهنگ	توجه به فرهنگ (انگیزه‌ها)، نگرش‌ها و اعتقادات، عقاید و تفکرات افراد اجتماع، تناسب نما با زمینه و معنا دهی عاطفی، احساسی، فرهنگی، تاریخی نما	۷	هویت فرهنگی محبوبیت بصری نما (نظم، وحدت، نمادین سازی) تمامیت نما: ظاهر بنا بیان‌کننده اهداف و عملکرد آن جزئیات: غنای بصری و زیبایی و ظرافت نما، جذابیت و پیچیدگی، زیبایی و ظرافت	۶۴٫۱۸٪
	عوامل کالبدی مؤثر: نظم نما: (توازن، تقارن، تکرار و چارچوب ساختاری)	۳		
	وحدت نما: تکرار سبک، الگوهای اصلی و نقوش مشترک در معماری، الگوی روزنه‌ها، رفتار ورودی‌ها، عرض نماها، مصالح	۵		
	نمادین سازی: خوانایی (افزایش مقیاس، گونه متضاد، جزئیات فراوان، کیفیت بالای مصالح)			
عملکرد + نفوذپذیری + امعاق‌پذیری	توجه به جنبه‌های بصری نما و متناسب بودن با عملکردشان سلسله‌مراتب و احترام به حریم‌ها عدم تداخل کاربری‌ها، تنوع فعالیت‌ها همزیستی کاربری‌ها، توجه به کیفیت نفوذپذیری فضاهای مجاور، خط تسلسل حرکت برای پیاده، ایجاد فضای مکت در پیاده‌رو، استخوان‌بندی کالبدی در قابلیت‌های حرکتی مکان	۵	همخوانی فرم با عملکرد و ایجاد خوانایی نفوذپذیری فیزیکی و بصری	۸۴٫۱۸٪
	هماهنگی و نظم در نما، توجه به مقیاس نما (توده و ارتفاع)	۷	حفظ تداوم و محصوریت کنترل و اعمال مدیریت	۷۱٫۶۲٪
قانون + تناسب + بصری + کنترل صوت	رعایت سلسله‌مراتب دسترسی	۳	ارتقاء عملکرد محیط ایجاد حس تعلق، ارتباط و خوانایی	۱۰۰٪
	تشخیص آسان فرم کالبدی و عناصر طراحی، ایجاد علائم، نشانه‌های بصری، کنترل محورهای دید از طریق ایجاد تمرکز در طراحی نما	۷		
خوانایی + نشانه‌شناسی + دید و منظر	استفاده از تباین مطلوب در طراحی نما، استفاده از علائم و روشنایی در شب، استفاده مناسب از رنگ در نما با توجه به ابعاد مادی و معنایی رنگ	۵	خلق تنوع در منظر سرزندگی فضایی	۸۴٫۱۸٪
	آسایش اقلیمی پیاده‌ها، استفاده از پوشش گیاهی در بدنه‌ی خیابان	۳	ایجاد نشاط در محیط شهری سرزندگی اجتماعی در فضاهای همگانی حس تعلق و القاء زیبایی معنوی در کنار زیبایی مادی بقاء و پایداری کاهش مصرف انرژی و آلودگی	۶۶٫۶۶٪
سازگاری با محیط، استفاده از بستر طبیعی زمین، توجه به ارزش‌های بومی در طراحی نما و منظر	۵			
چگونگی و استقرار نماها نسبت به هم، پشتیبانی از اکوسیستم	۵			
بوم و اقلیم + طبیعت + سرزندگی				

ادامه جدول ۴

۱۸٪	درگیری حس‌های مختلف در بعد بصری و غنای حسی و بصری حس تعلق به مکان و غنای حسی	۵	پیوستگی اجزاء در نما به صورت یک کل هدفمند، وجود وحدت و نظم کمال‌یافته در نما، استفاده از واژگان معمارانه، تداعی معانی فرهنگی در طرح، ارتباط طرح‌ها با جهان معاصر	مکان + غنای حسی
		۷	معنا و خاطره‌انگیزی نما، شخصیت و احترام به مکان	

Source: (Authors Studies, 2020)

شکل ۲- درجه اهمیت معیارهای مؤثر بر ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر (Source: Authors Studies, 2020)

از تحلیل معیارهای مؤثر بر ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر موارد زیر استنتاج شد:

- کلیه‌های معیارهای مؤثر بر ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر از اهمیت بالایی برخوردار هستند.
- معیارهای کیفی-بصری و زیبایی‌شناسی، عوامل مؤثر بر خوانایی نما، نشانه‌شناسی، دید و منظر و معیارهای اقلیمی از اهمیت بالاتری نسبت به سایر معیارها در هویت‌پذیری نماها دارند.

نتیجه‌گیری:

این تحقیق با هدف احیاء و تداوم هویت در نماهای معاصر، در ابعاد مرتبط با منظر معماری و سیمای بصری نماها که منتج از شرایط محیطی است به فهم ابعاد مختلف موضوع در ارتباط با هویت بخشی به منظر معماری شهرها در قالب نماهای شهری، گام برداشت. یافته‌های پژوهش در ارتباط با پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که در مطالعات پیشین در ارتباط با ساماندهی نماهای شهری بیشتر به صورت کلی و یا اصول و ضابطه‌های بخشی بوده و در راستای یک مدل کلی و قابل تسری مورد ارزیابی و سازماندهی واقع نشده‌اند. ضوابط تعریف شده بیشتر با بُعد کالبدی فضا در ارتباط است و در بسیاری موارد سلیقه فردی طراح از مهم‌ترین مسئله طراحی می‌باشد. در مورد انطباق این نوع بناها با زمینه فرهنگی، ارتباط نماها با زمینه طراحی، تأثیرات بصری و عواملی که کلیت منسجم در ابعاد مختلف می‌انجامد، اهمیت اندکی داده شده است، در راستای دستیابی به این عوامل و همچنین پاسخگویی به سؤالات پژوهش مبنی بر دستیابی به عناصر واجد هویت نما و مؤلفه‌های عینی و ذهنی مؤثر در منظر معماری نما، از طریق مبانی نظری پژوهش به بررسی عناصر ساختاری پژوهش (هویت، منظر و نما) پرداخته شده است و در گام بعدی با تطبیق مفاهیم مطرح‌شده با یکدیگر، کیفیت‌هایی که این معیارها را تدقیق کرده و مفاهیم کاربردی آن‌ها را نشان می‌دهد به دست آمد. مفاهیم به دست آمده در راستای ارتقاء هویت طبق (ارزش‌های معمارانه، هم گام بودن با زبان معماری روز و جهان، ارزش‌های بومی، فرهنگی و اعتقادی جامعه موردنظر، اقلیم و شکل زمین)، ارزیابی توانایی ارتباط بصری و معنایی نماها باهدف شکل دادن به یک کل منسجم در مقیاس منظر گام برمی‌دارد. راهکارهای عملی ارتقاء کیفیت محیطی منظر از بُعد زیبایی‌شناسی با رعایت تناسبات بصری نماهای مجاور هم‌سازگاری سبک‌های ساختمانی، پیوستگی نماها در راستای ایجاد وحدت فضایی و توجه به خط آسمان شکل گرفته به وسیله نماها، از بعد عملکردی با رعایت مقیاس و خوانایی نما و ایجاد علائم بصری جهت خلق نشانه بصری در منظر، ایجاد حس مکان در منظر با توجه به تجانس مجموعه با بافت اطراف و از بعد زیست‌محیطی توجه به مصالح منطبق با اقلیم و سبزی‌نگی فضای سبز اطراف جهت ارتقاء کیفی منظر پیشنهاد می‌گردد. مدل مفهومی ارائه‌شده در (شکل ۳)، عوامل مؤثر بر ارتقاء هویت منظر در نماهای معاصر را نشان می‌دهد.

شکل ۳- مدل مفهومی ارتقاء هویت منظر معماری در نماهای معاصر (Authors Studies, 2020)

Reference:

- Alexander Christopher(2013): "The Nature Of Order, Sirous Sabri Reza and Ali Akbari, Tehran. Parham Naghsh. No 457.
- Alexander, C (1970), "The Timeless Way of Building", NewYork, Oxford University Press.

3. Armanshahr (a), Winter(1998): "Architects & Architects Consulting Engineers", Urban Design of the Western Coast of the City of Bushehr, First Volume, Theoretical Basis of Design with Emphasis on the Design of Axes and Nodes.
4. Armanshahr(b), Winter(1998): "Architects & Architects Consulting Engineers, Urban Design of the Western Coast of the City of Bushehr, Fourth Volume, Understanding and Analyzing Environmental Quality Displays, (Urban Design Dimensions).
5. Behzadfar, Mustafa(2008): "Urban Design Concepts Glossary", Research Project at the Center for Urban Studies and Research, No 67.
6. Bentley, Ian. Alcock, A. Murrain, P. McGlynn, S. & Smith, G. (1985): "Responsive Environment: A Manual for Designers", London, Architectural Press.
7. Bomanian, Mohammad Reza, Mahmoudian, Hadi(2011): " Phenomenology of Space to Promote Space to a City Location", Publications of the Municipalities, First Volume, No. 98.
8. Center of Urbanism and Architecture Research (2009), " Explaining and Introducing Approval of Higher Council, Urbanism and Architecture on Qualitative Promotion of View and Urban Landscape, 1st Edition, Tehran, Publication of Ministry of Housing and Urbanism.
9. Chen, Bo. Ochieng A. Adimo, Zhiyi Bao (2009): " Assessment of Aesthetic Quality and Multiple Functions of Urban Green Space From Hangzhou Flower Garden", China.
10. Coleman, J. (1987): "Opportunities for Innovation in Urban Design Education", Australian Planners 25 (4): 28-31.
11. Council of europ(2000): "the European Landsape Convention", [http:// www.coe.int/t/dg4/Cultureheritage/Landscape/ Default_En. Asp. No-vember. 16.2008](http://www.coe.int/t/dg4/Cultureheritage/Landscape/Default_En.Asp.No-vember.16.2008).
12. Danesh pour Saeid Abdolhadi, Rezazadeh, Raziieh, Mohammadi, Maryam(2013): "The Study of the Function and Meaning of the Modern City From a Layered Semiotic Point of View", Architectural and Architectural Journal, 6(11), No. 71-88.
13. Falahat, M, S(2003): "The Concept of the Sense of Place and its Shaping Factors", Visual Arts Journal, No. 26.
14. Ghasemi Isfahani, Morvarid(2004): "Where Are We From?", Rozaneh Publications, No. 117.
15. Golkar, Kourosh(2000): "Builder Components of Urban Design Quality", Sofe Science Journal, No. 22.
16. Goodey, B. (1993): "Two Gentleman in Verona: The Qualities of Urban Design", Street Wise, 4(2), 3-5.
17. Greene, J. and D Oliviere, M. (1989): "Learning to Use Statistical Tests in Psychology".
18. Hassan Amid(1992), "Farhang Amid", Tehran, Amirkabir Publications, 8th edition.
19. Houghton G. & C. Hunter(1994): "Sustainable Cities", London, Jessica Kingsley.
20. Hoa, John D(2004): "Stylistics of Architectural Art in Islamic Territories", tehran, Scientific and Cultural Publications, No. 45.
21. Lynch, Kevin, (2009): "The Theory of the Good Shape of the City", Translator: Hussein Bahraini, Tehran: University of Tehran. Pp. 257.
22. Lynch, Quinn (1994): "City and Facade Design and Appearance of the City", Articles About the City and Urban Planning, Mazini Translation, University of Tehran.
23. Mahmoudi, Amirsaeid (2006): "Urban Landscape, a Review on Some Theories, Abadi Journal, 16th Year, NO. 62, 53-65.
24. Mahmudi Amir Saeed(2006): "Explaining Effective Factors in Urban Design", Compilation of Urban Harmonization Rules in Desert and Semi-Desert Cities of Iran and Six Regions From the Country Vol. I, Thirteen, Research Project at the Center for Urban Studies and Research, No 56.
25. Mansouri Seyed Amir(2004): "An Introduction to Landscape Architecture", Bagh Nazar Journal, 2th Year, No 79.
26. Michael, Southwestern(1989): "Contemporary Urban Design Theory and Practice", Shahid Beheshti University textbook.
27. Moein, Mohammad (1984): "Moein Dictionary", Sixth Edition, Amir Kabir Publishing, Tehran, No 663.

28. Nagizadeh, Mohammad (2006): *"Islamic Architecture and Architecture (Theoretical Foundations), Isfahan, Publishing Rahiean, No 48-57.*
29. Nelessen, A. C(1997): *"Visions for a New American Dream", Chicago: APA Planner Press.*
30. Pakzad, J. & Asadi Khonsar, H. (2008): *"Design Guide for Urban Spaces in Iran", Tehran: Shahidi Press.*
31. Pakzad, Jahanshah(2006): *"Theoretical Basis and Urban Design Process", Shahidi Publishing House, No. 67-90.*
32. Punter J. V. & M. Carmona(1997): *"The Design Dimension of Planning, Content and Best Practice for Design Policies", London: E & FN Spon.*
33. Punter, J. V(1991): *"Participation in the Design of Urban Space", Landscape Design, No. 200, p. 24-27*
34. Rezazadeh, Razieh (2007): *"Principles and Criteria of Organizing and Rules and Regulations of Urban and Regional View, Visual Arts Journal, No. 41.*
35. Rezazadeh, Razieh(2008): *"Principles and Criteria of Organizing and Rules of Urban Design", Research Project at the Center for Urban Studies and Research & Architecture of the original Document Approved by Tehran Master Plan, No. 23-89.*
36. Rezazadeh, Razieh, (2007): *"Principles and Criteria of Organizing and Rules and Regulations of Urban and Regional View, Visual Arts Journal, No. 41.*
37. Soroushnia, Reza, Mofidi Shemirani, Seyed Mmajid and Etesam, Iraj (2019): *"Evaluation of Features of Plex Housing Relating to Vernacular Housing of Warm & Dry Climate, (Case Study: Kerman City), Journal of Regional Planning, Vol. 9/ No. 36.*
38. Tavassoli, M. (1996): *"Urban Design in the Inner Core of the City of Tehran", Tehran: UARC*
39. Tavassoli, M. (1997): *"Principles and Techniques of Urban Design in Iran", 4nd Ed, Tehran, UARC.*
40. Tavassoli, M. (1997): *"Urban Space Design Rules and Criteria", Tehran, UARC.*
41. Tavassoli, M. Parsi, H. (2000): *"Urban Design", Kargar Street, Tehran, Civil and Urban Improvement Company.*
42. Trancik, R. (1986): *"Finding Lost Space: Theory of Urban Design", New York, Van Nostrand Reinhold.*
43. Violich, F. (1983): *"Urban Reading and the Design of Small Urban Places: The Village of Sutivan", Town Planning Review, Vol. 54, OP.41-62.*
44. www.zibasazi.ir (2013): *"Investigating the Impact of Urban laws on the Formation of Urban facades, Beautification Organization of the City of Tehran", No. 45.*
45. Yazdani Enayatullah and Merovati nader(2013), *"Globalization and Challenges of National Identity in Developing Countries", Political and International Research of Islamic Azad University of Shahreza Branch,, 6th year, No 1-67.*

Research Paper

***Evaluation of components influential on promotion of landscape identity of
architecture of contemporary views***

Akram Khodamipour: Architecture Ph.D. & Researcher, Islamic Azad Uiveristy (Karaj Branch), Karaj, Iran

Hossein Zabihi : Associate Professor of Architecture & Urbanism Department, Islamic Azad University,
Sciences & Research Branch, Tehran, Iran

Seyed Majid Mofidi Shemirani: Architecture Associate Professor, Architecture & Urbanism Faculty, Iran
Sciences & Research University, Tehran, Iran

Received:2019/10/2

PP: 205- 208

Accepted:2019/12/11

Abstract

Identity crisis is one of fundamental problems in the visual aspect of Iran cities. Despite several constructions for civil development, still cities architectural landscape lacks a coherent, legible and with identity. Identity of architectural landscape means a series of features to have a continuous presence in defining architectural view over time and besides responding to new changes and requirements is located in line with its history. Since addressing architecture structure and urbanism of contemporary views for reading out the identity, requires a critical thought on concepts and components influential in forming the architectural elements and especially urban views, we may provide a possibility for revival of visual identity in the view of architectural landscape of contemporary views by recognition of effective and structural concepts. The aim of the present study is identifying these components for explaining the concepts which follows promotion of architectural landscape identity in views. For achieving these elements, the destructive dimensions of identity, landscape and facade have been investigated with the aim of achieving the creative criteria and quality effective on promotion of the identity of architectural landscape of contemporary facades. Research method is a combination of analytical-descriptive methods and with applied objective. The required data was collected through library studies and secondary data analysis method (documentary) and the theoretical principles and literature relating to the study has been used. The overall results of the research show; Improving the identity of architectural landscape in contemporary views in the form of aesthetic components from the semantic and visual dimension, the physical component of the place from the functional and visual dimension, the environmental feature of the place from the climatic and environmental dimension and the semantic component of the place from historical and cultural dimensions can be obtained. Each of them is presented in the form of a conceptual model. In the end, based on the research findings, suggestions for practical solutions for improving the quality of the landscape are presented.

Keywords: identity, architecture, view, urban architecture.

Extended abstract

Introduction:

---

¹. Corresponding Author's, Email: H.Zabihi@srbiau.ac.ir, tel: +989121937520

Rapid growth with irregular extension of physical architecture in the domain of contemporary cities architecture formed so that many urban collections couldn't adapt themselves with this irregular growth, as a result, the visual view of cities architecture which includes a wide range of views, suffered visual confusion in respect of development. The consequence of this fast and hastily physical growth was lack of control on construction and essential changes in views landscape from the buildings framework. Visual view of the buildings' façade in cities architectural landscape is one of the most important factors constructing the landscape identity. Architectural landscape, in accurate definition, is not a series of facades and case of the city facades but it is a system of all sensible and comprehensible elements which influence human senses and are interpreted and perceived by the audience and in the format of a mental, objective and perceptual category which is the result of the information obtained from buildings, gives identity to the city architecture landscape and view.

The strategy of designing for creating identity and promotion of landscape for architectural landscapes and respecting citizens in creating sense of cultural identity and place attachment that as a very important indicator, has a great impact on the views framework, in designing architectural landscape could be guideline of alterations of contemporary views, providing a given framework that includes designing components which are suitable for the society values and appearance creates necessity of research in this field. Also, regarding the views unorganized status in urban architecture, identifying the components influential on architectural landscape and subsequently creating identity for it finds significance. Promotion of identity of architectural landscape of contemporary views requires identifying the concepts that consider the city architectural view as its framework part along with cultural dimensions and functional requirements so that the meaning of view is promoted to landscape.

In this regard, the present study tries considering the impact of visual view of architectural façades on a city identity, provides a conceptual framework for views as a coordinate generality and answer these questions that what should be evident in views architectural landscape so that it is treated having identity, what criteria and quality in components defining identity in the landscape of contemporary views exist. Concerning significance of view in architectural landscape and since view in architecture domain includes a part of legal and public identity of citizens and considering unorganized status of contemporary views in cities architectural landscape, components and elements which follow identity creation of architectural landscape of contemporary views is one of goals of this research.

Methodology:

For assessment and providing suggestions about identity promotion in the views architectural landscape, at first some criteria for assessment of what is called as optimal identity creating factors relating to views and their architectural landscape should be codified. For this purpose, the considered indicators in respective semantic dimensions were studied using library texts and documents, then their content were qualitatively analyzed. After codifying the considered criteria, in the next stage, with adaption of the posed concepts with each other, the qualities which scrutinize these criteria and show their applied concepts were investigated and used in evaluation and adaption of the features obtained from connectography. In this method, through mapping, the features obtained in the diagram and evaluation of these features based on similarities and relations with each other, those features which have more effect on each other are obtained, from positive features of this method of display, the relation of considered features on the plane that finally produces a mental plan and the relation between components in a clearer form is obtained. This method is based on correcting the methods of obtaining images, analysis and visualization and interpretation of the research data.

Results and discussion:

In the studies performed relating to identity, landscape and view, features of each section was obtained in the format of indicator, component and criterion. Regarding that the criteria obtained from each section, respective components are defined and its applied concepts are shown, for access to the considered factors, common indicators in the components of identity, landscape and view are

comparatively and collectively compared to each other and through logical reasoning, the relation between components was deduced and the effective factors were obtained.

The indicators extracted from investigating components creating identity, landscape and view includes 22 cases: 1- background, 2- history, 3- durability, 4- visual quality, 5- aesthetics, 6- culture, 7- performance, 8- permeability, 9- flexibility, 10- law, 11- visual proportions, 12- sound control, 13- climate, 14- nature, 15- vividness, 16- legibility, 17- semiology, 18- view and landscape, 19- meaning, 20- sensory richness, 21- variability, 22- color. In the following, the indicators which overlap each other were investigated through connectogram diagram. In this diagram, data process and analysis is in this way that features which are related to each other are connected to each other through the diagram lines, the lines with similar color show similarity in features of each indicator.

In investigating the features relating to concepts of identity, landscape and view and its analysis through connectogram diagram, the indicators which have more overlap with each other were evaluated and in the following, through overlapping, features of each indicator and their similarity rate in various domains, the criteria effective on promotion of architectural landscape identity promotion in contemporary views and qualities they create were obtained.

Conclusion:

When surveying the view is from city angle, the discussion of architectural landscape is posed which finds more extension and a series of physical, social, cultural, environmental and other factors finds significance. The landscape identity includes properties that while stable, follow evolution too and lead to appearance of a coherent and with identity whole. In the present study, some criteria for evaluating identity of views architectural landscape were provided. These features could be codified based on response to questions for determining elements and components creating landscape of views architecture based on the city morphology, definition of physical properties of the region views for promotion of identity based on architectural values, synchronization with the day and world architectural language, native, cultural and belief values of the considered society, climate and land shape, evaluating ability of visual and semantic relation of views with the aim of forming a coherent whole in the landscape scale.

